

เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ในสังคมเมืองโคราชกับพลวัตการ สื่อความหมายความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว¹

The Narrative of Chao Anuwong in Korat Community and its Dynamics in Conveying the Meanings of Thai-Lao Relations

ณัฐกฤตา นามมนต์² Nutkrittta Nammontree

บทคัดย่อ

เจ้าอนุวงศ์เป็นเจ้ามหาชีวิตของประเทศลาวมีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ 1767-1829 ได้รับกรนับถือในฐานะวีรบุรุษผู้กอบกู้ชาติลาว ปี ค.ศ. 1829 เจ้าอนุวงศ์พยายามยึดเมืองโคราช แต่ถูกท้าวสุรนารี หรือคุณหญิงโมต่อต้านกองทัพไว้ได้ เรื่องราวของเจ้าอนุวงศ์จึงกลายเป็นเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่แพร่หลายในสังคมเมืองโคราชซึ่งยังคงมีการถ่ายทอดในรูปแบบต่างๆมาจวบจนปัจจุบัน

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอบทบาทและการสื่อความหมายของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์ในสังคมเมืองโคราช โดยมีคำถามหลักว่า เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีบทบาทและสื่อความหมายจากอดีตมาถึงปัจจุบันอย่างไร โดยใช้แนวคิดเรื่องเรื่องเล่า และแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์กับการสื่อความหมายเป็นแนวคิดหลักในการวิเคราะห์

ผลจากการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีบทบาทและสื่อความหมายต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทย-ลาวในเมืองโคราช มีบทบาทหลัก 4 ด้าน คือ 1) การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเมืองโคราช 2) การสร้างความหมายมิตรและศัตรู 3) การสร้างความหมายวีรบุรุษในสังคมอีสาน และ 4) พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว บทบาทและการสื่อความหมายผ่านเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ดังกล่าว มีผลต่อการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ทำให้ผู้คนในสังคมไทย-ลาวมีอุดมการณ์สมานฉันท์ร่วมกัน อีกทั้งพลวัตของเรื่องเล่า ชี้ให้เห็นอุดมการณ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสของประชาคมอาเซียน

คำสำคัญ: เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์, พลวัตเรื่องเล่า, การสื่อความหมาย, ความสัมพันธ์ไทย-ลาว

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง เรื่องเล่าท้าวสุรนารี : การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมของชาวไทยโคราช จังหวัดนครราชสีมาในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹This article is part of a PhD thesis—The Narrative of Thao Suranari: The Creation of Cultural Landscape of Korat Thai in Nakhon Ratchasima in Contemporary Thailand

²Lecturer, Thai Language, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Abstract

Chao Anuwong (1767-1829) was highly respected and honored by the Laotian as the great hero who saved the country in 1826. Chao Anuwong attempted to seize Korat but his troops were resisted and finally forced by Thao Suranaree, also known as Khun Ying Mo. His story has become a historical narrative which is widely recognized and presented in many different ways in Korat until now.

This article aimed to present the role, functions, and meaning of Chao Anuwong's narrative in the Korat community, in relationship between the Thais and the Laotians. The main quests of this article were to see how the functions and meanings of the narrative has been constructed, interpreted, and changed in the Korat community. The concepts of narrative and its dynamics were employed for the study.

It was found that the narrative of Chao Anuwong presented the roles, functions, and meanings in relation to the life of the people in the Thai-Lao community in Korat 4 ways: 1) The narrative of Chao Anuwong and its role in promoting social harmony, 2) The narrative of Chao Anuwong and the binary opposition meaning, 3) The narrative of Chao Anuwong and the symbolic meaning, and 4) The narrative of Chao Anuwong and the dynamics of Thai-Lao relation.

The presentation of the meaning of Thai-Lao relation through the narrative of Cho Anuwong reflects the roles, functions, and meaning of the narrative in relation to the people in the Korat community, leading to historical awareness and harmony between the Thai and Lao people in the Korat community in the changing world under globalization and the ASEAN community trend.

Keywords : *Cho Anuwong's narrative, Korat community, Thai-Lao Relation*

บทนำ

ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ลาวถูกผนวกเข้าเป็นเมืองประเทศราชของสยามหรือไทย ในสมัยนั้นสยามหรือไทยมีกองทัพที่เข้มแข็งสามารถขับไล่พม่า และทำให้เมืองต่างๆ ดังเช่น เวียงจันทน์และจำปาสักยอมเป็นเมืองประเทศราช ขณะที่สยามปกครองลาวนั้น (ค.ศ. 1779-1893) สยามก็ยังคงปล่อยให้ลาวปกครองแบบเดิม คือ ระบบอาณัติ ใช้กฎหมายเดิม และผู้ปกครองทุกระดับก็ยังคงเป็นชาวลาว เพียงแต่ราชสำนักไทยที่กรุงเทพฯ เป็นผู้แต่งตั้ง หรือถอดถอนผู้ปกครองระดับอาณัติ ราชสำนักไทยในขณะนั้นได้ให้ลาวส่งส่วยและเกณฑ์แรงงานมารับใช้สยามเป็นครั้งคราวหากมีการร้องขอ ที่สำคัญมีการกวาดต้อนผู้คนชาวลาวเวียงจันทน์ไปตั้งถิ่นฐานแถบที่ราบตอนเหนือของแม่น้ำเจ้าพระยา และการนำพระแก้วมรกตไปประดิษฐานไว้ที่กรุงธนบุรี ทำให้อาณาจักรทั้งสามของลาวมีอำนาจในการปกครองตนเอง

ในสมัยพระพุทธรูปฟ้าพาโลกแห่งราชวงศ์จักรีทรงสนพระราชหฤทัยต่อกิจการบ้านเมืองของลาวเป็นอย่างมาก พระเจ้านันทเสนโอรสองค์โตของพระเจ้าสิริบุญสารได้รับอนุญาตให้กลับไปปกครองเวียงจันทน์ในฐานะหัวเมืองประเทศราชของสยาม เวียงจันทน์เริ่มสร้างบ้านเมืองใหม่ และมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น สมเด็จพระเจ้าอนุวงศ์หรืออนุรุทธราช หรือที่คนทั้งหลายเรียกว่า เจ้าอนุวงศ์เป็นราชโอรสของเจ้าสิริบุญสาร พระเจ้าอนุวงศ์สมภพเมื่อปีกุน จุลศักราช 1129 (ค.ศ. 1767) เจ้าอนุวงศ์เป็นกษัตริย์ที่พระนามเลื่องลือ ทั้งนี้เนื่องจากพระองค์ได้กอบกู้อิสรภาพของชาวลาวให้พ้นจากอำนาจไทย แต่การกระทำของพระองค์ไม่สำเร็จดังประสงค์ Martin Stuart-Fox (จิราภรณ์ วิญญูรัตน์, 2553 : 20) ได้แสดงทัศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า เจ้าอนุวงศ์ต้องการปลดแอกจากสยาม เนื่องจากถูกฝ่ายสยามบังคับให้ชาวลาวต้องสักเลก ถูกเกณฑ์แรงงาน และเจ้าอนุวงศ์ได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากเจ้านายฝ่ายสยาม เมื่อคราวเข้าร่วมในพระราชพิธีปลงพระศพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) ที่กรุงเทพฯ ยุทธศาสตร์ในการรบของเจ้าอนุวงศ์คือ ยึดที่ราบสูงโคราชทั้งหมดแล้วกวาดต้อนประชาชนชาวลาวกลับคืนถิ่นฐานเดิม ในปี ค.ศ. 1826 เจ้าอนุวงศ์ได้จัดตั้งกองทัพลาวทั้งหมด 4 กอง จากเวียงจันทน์ 3 กอง และกองทัพอีกหนึ่งกองจากจำปาสักบุกผ่านเข้ามายังเขตที่ราบสูงโคราชและไปจนถึงเมืองโคราช วิศวกรรมการสู้รบกันในครั้งนั้นทำให้มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับชาวเมืองนครราชสีมา ในขณะที่ลาวกวาดต้อนชาวเมืองนครราชสีมาส่งกลับเมืองเวียงจันทน์ พระยาปลัดเมืองนครราชสีมาซึ่งไปราชการกับเจ้าเมืองนครราชสีมา ก็เกรงว่าหากปล่อยให้คริวของตนไปกับกองทัพลาว โดยที่ตนไม่ได้ไปด้วยจะก่อให้เกิดความเสียหาย จึงเข้าไปหาเจ้าอนุวงศ์ว่าตนจะขอตามไปอยู่เวียงจันทน์

ด้วย เจ้าอนุวงศ์จึงให้พระยาปลัดกับพระยายกบัตร์เป็นนายกองในครัวเมืองนครราชสีมา ไปเวียงจันทน์

พระยาปลัด พระยายกบัตร์ และพระยาณรงค์สงครามกรมการเมืองได้วางแผนที่จะฆ่าทหารลาว ระหว่างเดินทางสามผู้นำของเมืองนครราชสีมา ก็เข้าไปเฝ้าเจ้าอนุวงศ์ที่ค่ายใหญ่ แจ้งความกับเจ้าอนุวงศ์ว่าอพยพครอบครัวพลเมืองไปด้วยความอดอยากนัก จะขอมีตขวานพอได้ตัดหน่อไม้ในป่ากินบ้าง และขอปืนพอที่จะยิงเนื้อในป่ามากิน พอเป็นเสบียงเลี้ยงครอบครัวไปตามทาง เจ้าอนุวงศ์ไม่รู้จักลอบยั้งใจยอมให้ตามที่ขอ เมื่อขบวนครัวเมืองนครราชสีมาถึงทุ่งสัมฤทธิ์ (อยู่ในเขตอำเภอพิมายในปัจจุบัน) 3 ผู้นำก็ขอร้องทหารลาวที่คุมมาให้หยุดพักที่ทุ่งสัมฤทธิ์ ทหารลาวยินยอมให้พักที่ทุ่งสัมฤทธิ์ ครั้นเวลา 4 ทุ่มคืนนั้น พระณรงค์สงครามก็ให้คุณหญิงโมเป็นแม่ทัพคุมพวกผู้หญิงแต่งตัวห่มผ้าตะเบงมาร มีผ้าโพกศีรษะ มือถือไม้หลาวและไม้กระบองเป็นอาวุธ ทุกคนเป็นกองหนุน พระณรงค์สงครามเป็นนายกองคุมพลผู้ชาย มือถือกระบองเป็นกองหน้า พระยาปลัดเป็นแม่กองคุมกองเกวียน ครอบครัวที่มีเด็กและคนชรา กับสิ่งของเครื่องใช้ พระยาพรหมยกบัตร์คุมพลชายฉกรรจ์เป็นกองหลวง คุณหญิงโมขี่ม้าสีดำมือถือหอก มีกำลังผู้หญิงฉกรรจ์ 300 คน พระณรงค์สงครามขี่ม้าขาวแซมมือถือหอก พระยาปลัดขี่กระบือมือถือปืนและหลาว พระยาพรหมขี่กระบือ มือถือปืนและหลาว

พอได้ฤกษ์ยามเสาร์เช้าห้วงปลอดได้เพชรฤกษ์ดีตามดึกกำลังยาม ราษฎรเข้าจับพระจันทร์กองกำลังชาวเมืองนครราชสีมา ก็พร้อมกันฆ่าทหารลาวที่คุมมาโดยไม่ทันรู้ตัว ทหารลาวที่รอดตายไปแจ้งเจ้าอนุวงศ์ เจ้าอนุวงศ์จึงมีรับสั่งให้ตำรวจนำหน้า 50 คน ไปสืบดูว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไร เจ้าอนุวงศ์มีรับสั่งให้เจ้าสุทธิสาร เจ้ากำพัว เจ้าปาน เป็นแม่ทัพคุมทหาร 3,600 คน ไปตีครัวเมืองนครราชสีมาคืนมาให้จงได้ ผลการต่อสู้กันทำให้ทหารลาวตายมากกว่าครึ่ง หลังจากนั้นก็ไม่มียกทหารใดที่มาจัดการกับชาวเมืองนครราชสีมาอีก อนึ่งตอนที่เจ้าอนุวงศ์ถอนทัพออกจากเมืองนครราชสีมากลับเวียงจันทน์ ได้สั่งให้เผาทุ่งนาง บ้านเรือนทั้งหมด และฟันต้นไม้ใหญ่ในเมืองเป็นจำนวนมาก ทำลายกำแพงเมืองนครราชสีมาแล้วจึงยกทัพกลับไปทางเวียงจันทน์ (จ.ม.พ. ร. 3 จ.ศ. 1187 เลขที่ 5/ข)

มยุรี ผ่องพัน และผุยพัน เงามีวดี (2553) กล่าวว่า ความพยายามในการปลดแอกจากสยามครั้งนั้น ทำให้นักประวัติศาสตร์ไทยและลาวอาจมีมุมมองหรือทัศนะที่แตกต่างกัน สำหรับไทยอาจมองว่าเป็นการกบฏ แต่สำหรับลาวคือการต่อสู้เพื่อเอกราช ทว่าในมุมมองทางวิชาการนั้น สิ่งดังกล่าวเหล่านี้ยังมีผลต่อความสัมพันธ์ภาพระหว่างไทย-ลาว ในสมัยต่อมาอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวการต่อสู้ของกองทัพลาวกับกองทัพไทยหรือสยาม ยังถูกเล่าสืบต่อกันมาจากปากต่อปาก หรือเป็นความทรงจำของประชาชนทั้งสองประเทศ ทำให้เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์เป็นการสื่อความหมายของเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์จากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ อีกทั้งในเรื่องเล่านี้ยังสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเรื่องเล่ากับการสื่อความหมายในบริบททางสังคมในด้านต่างๆ ของแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกันไประหว่างไทยและลาวอีกด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอบทบาทและการสื่อความหมายของเรื่องเล่าเกี่ยวกับเจ้าอนุวงศ์ในสังคมเมืองโคราช โดยมีคำถามหลักว่าเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีบทบาทและสื่อความหมายจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างไร โดยใช้แนวคิดเรื่องเรื่องเล่า และแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์กับการสื่อความหมายเป็นแนวคิดหลัก

ผลการศึกษาพบว่า เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ได้มีบทบาทและสื่อความหมายต่อวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทย-ลาวในเมืองโคราช มีบทบาทหลัก 4 ด้าน คือ 1) การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเมืองโคราช 2) การสร้างความหมายมิตรและศัตรู 3) การสร้างความหมายความเป็นวีรบุรุษ วีรสตรีของแต่ละวัฒนธรรม และ 4) พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว แต่ละลักษณะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเมืองโคราช

ในสมัยอดีตอาณาจักรลาวล้านช้างมีอำนาจแผ่ขยายมาถึงทางภาคอีสานของไทยในปัจจุบัน เมื่อครั้งที่สยามมีอำนาจปกครองเมืองเวียงจันทน์ และจำปาสักเป็นเมืองประเทศราชของสยามนั้นได้มีการกวาดต้อนผู้คนในลาวมาไว้ตามสถานที่ต่างๆ โดยราชสำนักไทยได้ปล่อยให้เจ้าเมืองตามหัวเมืองต่างๆ ดูแลปกครองกันเอง แต่ทั้งนี้บรรดาเมืองประเทศราชและหัวเมืองต่างๆ ต้องส่งส่วย และเกณฑ์แรงงานมาช่วยราชสำนักไทยหรือสยามในคราวที่ร้องขอ ส่วนเมืองนครราชสีมา หรือเมืองโคราชนั้นมีความสำคัญต่อราชสำนักไทย 2 ประการคือ 1) เป็นเมืองหน้าด่านชายแดนระหว่างไทยกับเขมร 2) เป็นเมืองฐานพระราชอำนาจของราชสำนักไทยในการควบคุมหัวเมืองต่างๆทางภาคอีสาน ดังนั้นราชสำนักไทยจึงต้องควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าเมืองนครราชสีมาหรือเจ้าเมืองโคราชอย่างใกล้ชิด ด้วยการจัดส่งขุนนางที่ไว้วางใจได้เข้าไปดูแลปกครอง

จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่า เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีบทบาทในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคมเมืองโคราช ในลักษณะดังต่อไปนี้

ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ฉบับสำนวนต่างๆ มักมีการกล่าวถึงกำเนิดของประชาชนในภาคอีสานของไทยและลาวว่ากำเนิดมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน เช่น การกวาดต้อนประชาชนชาวลาวจากฝั่งลาวมาไว้ที่ภาคอีสานของไทยและแถบที่ราบตอนเหนือของแม่น้ำเจ้าพระยา เมื่อครั้งที่ไทยชนะสงครามจากลาว ทำให้หัวเมืองต่างๆทางภาคอีสานยังคงมีความรู้สึกว่าเป็น “ลาว” อยู่ แม้ว่าในสมัยต่อมาไทยได้พยายามทำให้ชาวอีสานเหล่านี้มีความเป็น “ไทย” มากขึ้นก็ตาม ดังนั้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงทรงมีพระราชดำริที่จะลดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติของราษฎรในภูมิภาคนี้ก่อนพระองค์ทรงห้ามข้าราชการไม่ให้เรียกชาวอีสานว่า “ลาว” โดยเด็ดขาด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า “ไทย” (สมเด็จพระบรมราชินีนาถราชานุกาภาพ, 2515 : 132) ส่วนในยุคปัจจุบันมักเป็นประวัติศาสตร์ของชาติ ดังที่ปรากฏในสังคมเมืองโคราชที่มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับการต่อสู้กันระหว่างทหารลาวเวียงจันทน์กับครัวไทยโคราช ทำให้สังคมเมืองโคราชมีวีรกรรมนามว่า “ท้าวสุรนารี” ว่าเป็นผู้นำและวางแผนในการต่อสู้กับกองทัพทหารลาว ท้าวสุรนารีเป็นวีรสตรีที่มีความเฉลียวฉลาด กล้าหาญ เสียสละ และเก่งกล้าสามารถไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน ซึ่งไทยก็เล่าเรื่องเกี่ยวกับท้าวสุรนารีที่มีมาแต่ครั้งสมัยโบราณจวบจนถึงปัจจุบัน เรื่องเล่าเกี่ยวกับวีรกรรมระหว่างทหารลาวเวียงจันทน์ในศึกเจ้าอนุวงศ์กับครัวไทยโคราชนำโดยท้าวสุรนารีนี้เป็นที่รับรู้กันในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมโคราช

ในสมัย พ.ศ. 2476 เมืองนครราชสีมาเป็นฐานที่ตั้งทัพของกบฏบวรเดช ภายหลังจากต่อมารัฐบาลไทยได้ปราบกบฏบวรเดชลงได้สำเร็จ ต่อมาในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี เพื่อเป็นการสะท้อนทางสัญลักษณ์ให้เห็นว่าชาวนครราชสีมาหรือชาวโคราชมีความจงรักภักดีต่อส่วนกลางหรือรัฐบาลไทยอย่างเหนียวแน่น ทำให้ชาวโคราชหรือชาวนครราชสีมา มีความสมัครสมานสามัคคีกันอย่างแน่นแฟ้น ประชาชนทุกคนที่อยู่ในจังหวัดนครราชสีมาล้วนแล้วแต่อยากเป็นลูกเป็นหลานย่าโม จนกระทั่งไม่ยอมแยกจังหวัดนครราชสีมาออกเป็นจังหวัดเล็ก จังหวัดน้อยแฉกเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ จึงทำให้จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และมีพลเมืองมากเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองหลวง จึงทำให้จังหวัดนครราชสีมา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นอันดับสองของประเทศ รองมาจากกรุงเทพฯ อีกทั้งยังมีอำนาจในการต่อรองงบประมาณต่างๆ ที่ต่างทุ่มเทมาบริหารในส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมาจึงมีการพัฒนาในหลายๆ ด้านอย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากนี้ชาวโคราชยังใช้บริเวณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารีในการแสดงพลังสมัครสมานสามัคคีในหลากหลายรูปแบบด้วยกัน อาทิเช่น ในงานเฉลิมฉลองชัยชนะท้าวสุรนารี ชาวโคราชจะรวมพลังสามัคคีจัดงานทุกปีอย่างยิ่งใหญ่ กล่าวคือ ทุกวันที่ 23 มีนาคม ของทุกปี โดยชาวโคราชถือว่าเป็นวันที่เจ้าอนุวงศ์ได้ยกกองทัพทหารลาว

ออกจากเมืองโคราช ชาวโคราชจะมีพิธีบวงสรวงดวงวิญญาณท้าวสุรนารีและวีรชนผู้กล้าที่ต่อสู้กันในคราวศึกเจ้าอนุวงศ์ครั้งนั้น ภายในงานจะมีการรำบวงสรวงของบรรดาหลานสาว ย่ามทั้ง 32 อำเภอ ภายในจังหวัดนครราชสีมา มีการแสดงประกอบแสง สี เสียง จำลองเหตุการณ์ที่กองทัพทหารลาวได้เข้ามาบุกยึดเมืองนครราชสีมา มีการขายสินค้า ออกร้าน สินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP จากอำเภอต่างๆ ทั้ง 32 อำเภอ มีผู้เข้ามาร่วมงานทั้งบรรดา ข้าราชการ นักการเมือง พ่อค้า ประชาชนอย่างมากมาย ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวขึ้น ทุกปีในช่วงที่มีการจัดงานดังกล่าวนี้

นอกจากนั้น เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ยังมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีให้เกิดแก่ ชาวโคราชในลักษณะการนิยามตนเองขึ้นมาใหม่คือ “ชาวไทยโคราช” กล่าวคือ ชาว นครราชสีมา หรือชาวโคราช จะไม่ถือว่าตนเองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวและไทยกลาง นั่นคือ การนิยามสร้างความความหมายตัวตนของตัวเองขึ้นมาใหม่กลายเป็น “ไทยโคราช” ซึ่งโดยนัย ยะความหมายใหม่นี้เป็นสัญลักษณ์หมายถึง การหลอมรวมคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภายใน จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ไทยโคราช ลาว หรืออีสาน ส่วย กูย ไทยวน ญ้อ กูล จีน และ แวก ให้เป็นคนไทยโคราชที่อยู่ภายใต้อุดมการณ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และ วัฒนธรรมเดียวกัน พลังสมัครสมานสามัคคีเหล่านี้เองส่งผลทำให้ชาวไทยโคราชมีอัตลักษณ์ เป็นของตนเอง อันได้แก่ มีภาษาไทยโคราช อาหารการกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การละเล่น เพลงพื้นบ้าน บ้านเรือน เครื่องแต่งกาย ฯลฯ เป็นสมบัติของตนเอง

2. การสร้างความหมายมิตรและศัตรู

หากมีคำกล่าวที่ว่า “ความขัดแย้ง หรือปมขัดแย้ง” นั้นเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ “เรื่องเล่า” นั้นมีความแตกต่างไปจากตัวบทด้านภาษา (Verbal Text) แบบอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ G. Muller & J. William (1985) จึงได้ให้คำนิยามของเรื่องเล่าไว้ว่า เรื่องเล่าคือ การสาน เรื่องราวบนความขัดแย้ง โดยมีโครงเรื่องลำดับปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรม การกระทำ ของตัวละครอย่างต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลเชื่อมโยงกัน ซึ่งเหตุการณ์หรือพฤติกรรมนั้นจะมีการพัฒนาขึ้นมาท่ามกลางความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องเล่ามี 4 ประเภท คือ

- 2.1 ความขัดแย้งภายในจิตใจ
- 2.2 ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน
- 2.3 ความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม
- 2.4 ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก

ความขัดแย้งในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

2.1) ความขัดแย้งภายในจิตใจ

เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร ทำให้ตัวละครสับสนหรือยุ่งยากลำบากในการตัดสินใจหรือดำเนินชีวิตต่อไป ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีความขัดแย้งภายในจิตใจของเจ้าอนุวงศ์เองตอนที่ตัดสินใจจะปลดแอกประเทศลาวจากการเป็นเมืองประเทศราชของสยาม เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่าเจ้าอนุวงศ์ได้ถูกนำตัวมาขบเลี้ยงที่ไทยตั้งแต่เด็ก จึงมีความสนิทสนมกับเจ้านายไทย การที่พระองค์คิดจะให้ประเทศลาวเป็นอิสระจากสยาม จึงอาจจะมีข้อขัดแย้งอยู่ภายในจิตใจของเจ้าอนุวงศ์อยู่บ้าง สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) กับเจ้าอนุวงศ์ ในลักษณะดังนี้

2.1.1) ความผูกพันทางเครือญาติ

ในสมัยรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงให้ความสัมพันธ์รักใคร่เป็นอันดีกับเจ้าอนุวงศ์ ดังจะเห็นได้ว่า ทรงสถาปนาเจ้าฟ้ากุณฑลทิพยวดี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของรัชกาลที่ 1 กับเจ้าจอมมารดาทองสุข ขึ้นเป็นพระมเหสี พระองค์จึงทรงมีสถานะเป็นญาติกับเจ้าอนุวงศ์ อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 พระราชบิดาของพระองค์ก็ทรงรับสตรีลาวมาเป็นสนมถึงสองพระองค์ คือ เจ้าจอมแว่น ธิดาเสนาบดีกรุงเวียงจันทน์ และเจ้าจอมทองสุข พระธิดาในพระเจ้าอินทวงศ์ (พระเจ้าเชษฐาของเจ้าอนุวงศ์) นำสังเกตว่าความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอนุวงศ์กับพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยนั้นเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายความรู้สึกมักคุ่นระหว่างพระนเรศวรกับพระมहाอุปราชา เจ้านายทั้งสองพระองค์นี้สนิทสนมกันอย่างยิ่ง มีหลักฐานปรากฏในร่างสารตราที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีถึงเจ้าอนุวงศ์ ทรงเล่าเรื่อง “สวนขวา” ที่รัชกาลที่ 2 โปรดให้สร้างในเขตพระราชฐานชั้นในในร่างสารตรานั้นทรงชักชวนให้เจ้าอนุวงศ์มาชม และทรงเล่าว่าเมื่อมีงานรื่นเริงสวนขวาคครั้งใด “...ก็มีพระราชหฤทัยคิดถึงเจ้าเวียงจันทน์ทุกครั้ง ด้วยมิได้ลงไปเห็น จึงโปรดให้ถ่ายอย่างเป็นแผนที่แก่งเก่าใหม่ พระราชทานขึ้นมาให้เจ้าเวียงจันทน์ดูพอเป็นสำเนาพลาถ ถ้าเจ้าเวียงจันทน์ว่างราชการเมืองเมื่อใดจะลงไปเฝ้าทูลละอองฯ ณ กรุงเทพฯ ก็ให้พาบุตรภรรยาไพร่ละคร กับให้หาพายและนกเขาครมลงไปด้วยจะได้เล่นตามสบายใจ” (สุเจน กรรพฤทธิ, 2555 : 59-60) ดังจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ หรือความสัมพันธ์แบบพี่น้องมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคมอีสาน ในการจะทำสิ่งใดต้องมีการอาศัยเครือญาติวงศ์วานว่านเครือช่วยเหลือจึงจะสัมฤทธิ์ผลไปได้ ดังปรากฏในผญาที่ว่า “ครั้นไปต่างถิ่น อย่าได้ลืมถิ่นเคยอยู่อาศัย” บุคคลที่หลงลืมถิ่นฐานบ้านเกิดญาติพี่น้องไปอยู่ที่ใดก็หาความเจริญยาก ในกรณีนี้เจ้าอนุวงศ์เองก็จึงมีความขัดแย้งอยู่ภายในใจของตนเองคือ ประการที่หนึ่ง) ทรงปรารถนาเอกราชให้กับประเทศลาว แต่ ประการที่สอง) การกระทำของพระองค์จะทำให้

เครือญาติขัดเคืองน้ำใจกัน ทั้งนี้เพราะสายใยสัมพันธ์ระหว่างลาวกับไทยยังคงมีสืบต่อเนื่องกันมาเป็นอย่างดี

2.1.2) ความผูกพันแบบผู้สนิทชิดชอบกันเป็นการส่วนตัว

สืบเนื่องมาจากในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) เจ้าอนุวงศ์แสดงให้เห็นว่าพระองค์มีความสวามิภักดิ์ต่อกรุงเทพฯ อาทิเช่น เจ้าอนุวงศ์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เคยได้คุมกองทัพเมืองเวียงจันทน์ไปช่วยสยาม หรือไทยรบกับพม่าที่เมืองเชียงแสน ในคราวนั้นพระองค์มีความดีความชอบได้รับโปรดเกล้าฯ ปูณบำเหน็จความดีถึง 2 ครั้ง และอีกครั้งเมื่อปีเถาะ พ.ศ. 2362 เจ้าอนุวงศ์รับอาสาให้กองทัพเมืองเวียงจันทน์ลงไปช่วยปราบปรามพวกกบฏข่าได้สำเร็จ ประกอบกับขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทรงช่วยสนับสนุนเจ้าราชบุตรโย (โย) บุตรของเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นผู้คุมกองทัพลงไปปราบปรามกบฏข่าในคราวนั้น ได้เป็นเจ้านครจำปาศักดิ์สำเร็จตั้งใจปรารถนาของเจ้าอนุวงศ์ จึงอาจทำให้เจ้าอนุวงศ์เชื่อว่าตนเองนั้นสนิทชิดชอบกับทั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ความสัมพันธ์อันดีงามของทั้งสยามและลาวเวียงจันทน์เป็นไปอย่างองกงาม เป็นไปในลักษณะ “ผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนซึ่งกันและกัน” จนกระทั่งกาลสมัยต่อมาทำให้มีสาเหตุต้องขัดเคืองใจกัน และกัน อันเป็นชนวนนำไปสู่การทำสงครามระหว่างทั้งสองประเทศแบบ “เด็ดบัวไม่เหลือไว้อยู่” ในเวลาต่อมา

เมื่อถึงปีวอก พ.ศ. 2367 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคต เจ้าอนุวงศ์ลงมาถวายพระเพลิงพระบรมศพ เมื่อปีระกา พ.ศ. 2368 ขณะนั้นสยาม หรือไทยมีปัญหาเกี่ยวกับอังกฤษเรื่องทำหนังสือสัญญา เจ้าอนุวงศ์ฯ นั้นเชื่อว่าตนเองเป็นคนสนิทของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) จะเพ็ดทูลร้องขออย่างไรก็น่าจะสมดังใจหวัง เจ้าอนุวงศ์จึงทูลขอแบ่งครัวชาวลาวเวียงจันทน์ที่ถูกกวาดต้อนมาที่กรุงเทพฯ เพื่อนำกลับไปบ้านเมืองเวียงจันทน์คืน รัชกาลที่ 3 ทรงพระราชดำริว่าพวกครัวชาวลาวเวียงจันทน์ได้มาตั้งบ้านเรือนเป็นหลักแหล่งแล้ว ถ้าพระราชทานให้กลับไปก็จะทำให้พวกอื่นพากันกำเริบ จึงไม่พระราชทานให้ สร้างความรู้สึกรังเกียจให้กับเจ้าอนุวงศ์เป็นอย่างยิ่ง พอถึงปีจอ พ.ศ. 2369 สยาม หรือไทยมีปัญหาเกี่ยวกับอังกฤษ เจ้าอนุวงศ์เห็นเป็นโอกาสอันดี จึงก่อการกบฏ พระองค์ได้ลงเจ้าเมืองกรมการรายการว่ามีศุภอักษรจากกรุงเทพฯ ให้ไปช่วยราชการคือช่วยรบกับอังกฤษ เจ้าเมืองกรมการรายการบางเมืองไม่รู้เท่าทัน โดยเห็นว่าเจ้าอนุวงศ์เป็นคนโปรดปรานของกรุงเทพฯ มาแต่ก่อน จึงยอมให้กองทัพเจ้าอนุวงศ์ผ่านไป จนกระทั่งกองทัพของเจ้าอนุวงศ์ยกทัพไปถึงเมืองนครราชสีมา เจ้าอนุวงศ์เข้ายึดเมือง

นครราชสีมา แล้วกวาดต้อนผู้คนชาวเมืองนครราชสีมากลับไปเวียงจันทน์ เป็นเหตุให้มี การสู้รบกันระหว่างทหารลาวเวียงจันทน์กับชาวเมืองนครราชสีมา จนกลายเป็นเรื่องเล่าทาง ประวัติศาสตร์ที่ก่อให้เกิดวีรบุรุษ และวีรสตรีของทั้งสองประเทศในเวลาต่อมา ดังจะขอกเล่า ถึงในประเด็นข้างหน้าต่อไป

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) และเจ้าอนุวงศ์ ทำให้เกิดข้อขัดแย้งภายในจิตใจของเจ้าอนุวงศ์ เนื่องมาจาก 1.) ความผูกพันระหว่างเครือญาติ และ 2.) ความผูกพันแบบผู้สนิทชิดชอบกันเป็นการส่วนตัว

2.2) ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน

เป็นการแสดงให้เห็นการไม่ลงรอยกันระหว่างตัวละคร 2 ตัว หรือสองกลุ่ม โดยที่มาของ ความขัดแย้งอาจจะมาจากผลประโยชน์ ความคิดเห็น จุดยืนทางการเมือง เป็นต้น ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ได้แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างลาวเวียงจันทน์กับราชสำนักไทย โดยที่มาของความขัดแย้งมาจากเหตุการณ์ที่เจ้าอนุวงศ์ทูลขอชาวลาที่ถูกกวาดต้อนมาอยู่ ที่ไทยคืนกลับไปเวียงจันทน์ แต่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ไม่ทรง อนุญาตด้วยเห็นว่าเป็นการผิดธรรมเนียม คนที่ถูกกวาดต้อนมาแต่ครั้งอดีตนั้น มาบัดนี้มี ครอบครัว ที่นา ที่ไร่ ที่สวนที่เมืองไทยใหม่แล้ว ครั้นจะให้กลับคืนไปเวียงจันทน์ก็เปรียบ เสมือนพรากครอบครัวชาวลาที่ทำตั้งรกรากอยู่ไทยออกจากกัน อีกทั้งเมื่อกลับไปลาวก็ คงจะไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ต้องเสียเวลาหากล้าง่างพงใหม่ และเหตุการณ์ที่ชาวลา เวียงจันทน์ และหัวเมืองทางอีสานของไทยปัจจุบันถูกเกณฑ์ไปสักรเลิก เพื่อส่งส่วยและ ทำงานให้กับทางการ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ระหว่าง กลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มราชสำนักไทย และกลุ่มลาวเวียงจันทน์

2.3) ความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม

เป็นความขัดแย้งระหว่างคนกับกฎเกณฑ์ ระเบียบ หรือโครงสร้างของสังคม เช่น การต่อสู้กับขนบธรรมเนียม หรือความเชื่อทางศาสนา โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ การเมือง หรือความเชื่อทางศาสนา ซึ่งคู่ตรงข้ามของบุคคลนั้นจะมีอำนาจและมีความเข้ม แข็งมากกว่าประเภทที่ 2 ข้างต้น

ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์มีการสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งกันระหว่างคนกับโครงสร้าง ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 กล่าวคือ มีการสักรเลิก ประชาชนตามหัวเมืองต่างๆ การรีดไถส่วยจากประชาชน ทำให้เกิดความทุกข์ยากแก่ประชา ขน จนส่งผลทำให้หัวเมืองอีสานหลายหัวเมืองยินดีเข้าร่วมกับการยกทัพของเจ้าอนุวงศ์ใน คราวนั้น อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งกันระหว่างผู้ปกครองลาวเวียงจันทน์

กับเจ้าเมืองนครราชสีมา ดังที่ปรากฏในเอกสารพื้นเวียง ที่มีการระบุว่า เจ้าเมืองนครราชสีมาใช้อำนาจในการกดขี่ข่มเหงหัวเมืองอีสานต่างๆ จนทำให้หัวเมืองต่างๆรวมตัวกันกับกองทัพเจ้าอนุวงศ์ในการทำสงครามครั้งนี้

สรุปได้ว่าเป็นที่น่าสังเกตคือ ในเอกสารพื้นเวียงมีการบันทึกข้อมูลที่ไม่ค่อยดีนักต่อเจ้าเมืองโคราช ในลักษณะกล่าวหาว่าเจ้าเมืองโคราชประจบ สอพลอ ดังปรากฏใน มุณินิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน ฉบับที่ 9 (2542 : 3165) กล่าวว่า “เอกสารเรื่องพื้นเวียงจะมีทัศนคติไม่ดีต่อเจ้าเมืองโคราชตลอด เหตุว่าเจ้าเมืองโคราชนั้นเป็นเสมือนข้าหลวงต่างพระเนตรพระกรรณ คุ่มหัวเมืองเขมรป่าดง ฉะนั้นการเก็บส่วยก็ดี การเกณฑ์แรงงานก็ดี ย่อมเป็นพระบรมราชโองการ แต่เจ้าเมืองโคราชเป็นผู้จัดราชการ คือผู้กระทำ เปรียบเสมือนหนังหน้าไฟ ฉะนั้นหัวเมืองอีสานจึงไม่ค่อยจะชอบเจ้าเมืองโคราชนัก (จากความในเอกสารพื้นเวียง) จึงเห็นไปว่าเจ้าเมืองโคราชสอพลอ อีกประการหนึ่งเจ้าเมืองโคราชรับราชการขึ้นตรงกับกรุงเทพฯ ส่วนหัวเมืองในอีสานสมัยนั้นมีฐานะเป็นเมืองขึ้น จึงมีความรู้สึกไม่ดีต่อเมืองโคราช ซึ่งเป็นผู้ดูแล ผู้เก็บส่วย ผู้เกณฑ์แรงงาน”

2.4) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก

ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอกในที่นี้อาจจะเป็นพลังเหนือธรรมชาติในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ได้ปรากฏให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก ดังนี้

เมื่อเจ้าอนุวงศ์ตกลงปลงใจที่จะปลดแอกจากการเมืองประเทศราชจากไทยหรือสยามแล้ว ปรากฏว่ามีเหตุการณ์น่าแปลกประหลาดอัศจรรย์ใจยิ่งนักแก่ทางเมืองเวียงจันทน์อย่างที่ไม่เคยมีผู้ใดคาดคิดมาก่อน กล่าวคือ “เกิดพายุใหญ่พัดโหมกระหน่ำอย่างรุนแรง พัดพาบ้านเรือนราษฎร ตลอดจนเรือนพักของภรรยาเจ้าอนุวงศ์หักพังลงและในเวลาต่อมาก็เกิดแผ่นดินไหวจนพื้นดินหลังเมืองแยกออกจากกันเป็นบริเวณกว้าง สร้างความตื่นตระหนกตกใจให้แก่ชาวเมืองเป็นอย่างมาก” เจ้าอนุวงศ์แปลกใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเรียกหาโหรให้มาทำนายว่าเหตุการณ์นั้นดีร้ายประการใด เมื่อโหรตรวจดูดวงชะตาบ้านเมืองอย่างรอบคอบแล้วจึงพยากรณ์ว่า “เป็นเหตุร้าย ถ้าเจ้าอนุวงศ์ทำศึกกับทางกรุงเทพฯ ก็จะต้องเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ จนไม่มีแผ่นดินจะอยู่ขอให้ยุติความคิดลงเสีย” เจ้าอนุวงศ์โกรธมากสั่งให้เอาโหรไปฆ่าทิ้งเสีย แต่มีผู้ขอชีวิตไว้ โหรจึงรอดตายไปได้หวุดหวิด (มานิต หล่อพินิจ, 2536 : 30-31)

จะเห็นได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่มีอยู่ในใจระหว่างเจ้าอนุวงศ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติในที่นี้คือ “โชคชะตา” จากการทำนายความฝัน ซึ่งในสังคมชาวพุทธนั้นมักจะมีคติเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับ “โหราศาสตร์” หรือ “การทำนายทายทัก” ที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เช่น เมื่อมีเด็กเกิดมาก็จะต้องรู้วันเวลาตกฟากของเด็กผู้นั้น เพื่อที่จะใช้

ในการทำนายทายทักถึงอนาคตของเด็ก และการตั้งชื่อเด็กควรตั้งให้สอดคล้องกับดวงชะตา อีกด้วย เมื่อเด็กมีอายุได้หนึ่งเดือนก็จะทำพิธีรับขวัญ หากเด็กเป็นลูกผีก็ขอให้มารับไป แต่หากเด็กนั้นเป็นลูกคนก็ขอให้ผีย่าได้มารบกวรังครวญ จึงมีคำที่ใช้เรียกเด็กเกิดใหม่ว่า “น่าเกลียดน่าชัง” เพื่อให้ผีเกิดความรู้สึกที่เด็กคนนั้นชั่วและไม่อยากนำไปอยู่ด้วย หรือความเชื่อเรื่องความตาย ก็จะมีพิธีกรรมเกี่ยวกับศพ เช่น การรดน้ำศพ และมัดตราสังข์ด้วยดอกไม้รูปเทียน เพื่อให้ผู้ตายนำไปกราบไหว้พระจุฬามณีบนสรวงสวรรค์ เป็นต้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเจ้าอนุวงศ์ในครั้งนั้นอาจทำให้เจ้าอนุวงศ์เกิดความรู้สึกเสียใจ สูญเสียขวัญและกำลังใจ หากแต่พระองค์ก็ยังมีมานะที่จะยกทัพไปโจมตีกรุงเทพฯให้จงได้ แม้ว่าผลลัพธ์ที่ออกมาจะลงเอยเช่นใดก็ตาม

กล่าวโดยสรุป เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์กับการสร้างความหมายมิตรและศัตรูในด้าน 1.) ความขัดแย้งภายในจิตใจ ในลักษณะความผูกพันทางเครือญาติ และความผูกพันแบบผู้สนิทชิดชอบกันเป็นการส่วนตัว 2.) ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน 3.) ความขัดแย้งระหว่างคนกับสังคม และ 4.) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับพลังภายนอก

3. การสร้างความหมายความเป็นวีรบุรุษ วีรสตรีของแต่ละวัฒนธรรม

ในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ได้เกิดความสนใจต่อประวัติศาสตร์ของสามัญชน ทั้งนี้เป็นผลมาจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ทำให้สามัญชนตระหนักว่า ตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชาติไทยมีส่วนที่จะกระทำให้ชาติก้าวหน้า ส่งผลให้เกิดความสนใจต่อประวัติความเป็นมาของตระกูลสามัญชนหรือประวัติความเป็นมาของสามัญชนแต่ละคน นำไปสู่การเขียนประวัติศาสตร์ในรูปแบบชีวประวัติหรือประวัติตระกูล ปรากฏว่าการเขียนชีวประวัติและประวัติตระกูลในระยะแรกๆส่วนใหญ่จะเชื่อมโยงประวัติบุคคลนั้นหรือตระกูลนั้นเข้ากับประวัติศาสตร์ชาติไทย (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2545 : 268 - 297) การทำศึกสงครามในครั้งนั้นทำให้เกิดวีรบุรุษและวีรสตรีของแต่ละประเทศ ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2536) เสนอคำว่า วีรบุรุษ วีรสตรี ว่า ในทุกสังคมมีบุคคล (ทั้งที่มีจริงและไม่จริงในประวัติศาสตร์) บางคนได้รับการยกย่องอย่างสูงเนื่องจากการกระทำของเขา การกระทำเหล่านั้นถือกันว่ามีคุณประโยชน์แก่คนในวงกว้าง เป็นการกระทำที่ทำได้ยาก จึงไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำเสมอๆ นอกจากนี้ยังถือกันว่าการกระทำดังกล่าวไม่ใช่แต่มีคุณประโยชน์ในสมัยที่บุคคลผู้นั้นได้กระทำเท่านั้น หากยังมีคุณค่าในทุกกาลสมัยโดยเฉพาะในสมัยที่ยังยกย่องบุคคลผู้นั้นอยู่ ในสังคมลาวเวียงจันทน์เจ้าอนุวงศ์คือวีรบุรุษ หากแต่ในสังคมไทยทั่วสุนารีนั้นคือวีรสตรี

3.1) เจ้าอนุวงศ์วีรบุรุษในประเทศลาว

ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ จะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของเจ้าอนุวงศ์เป็นวีรบุรุษในการที่ทรงเป็นผู้นำพยายามที่จะกอบกู้อิสรภาพให้แก่ประเทศลาว นับว่าพระองค์มีความเสียสละและต้องการให้ประชาชนของตนเองได้รับอิสรภาพ ไม่ต้องทนทุกข์ทรมานจากการถูกกดขี่ การกระทำของพระองค์ถือว่าเป็น “วีรบุรุษ” โดยแท้สำหรับชาวลาว แม้ว่าหากย้อนกลับไปแล้วจะเห็นได้ว่า เจ้าอนุวงศ์อาจจะประเมินสถานการณ์ผิดพลาด ด้วยเหตุที่เจ้าอนุวงศ์คิดว่ารัชกาลที่ 3 เพิ่งจะครองราชย์ได้ไม่นานอาจจะไม่ทันได้ระมัดระวังตนเองในเรื่องนี้ อีกทั้งสยามหรือไทยกำลังอยู่ในภาวะกังวลกับทางฝ่ายอังกฤษจนอาจไม่มีเวลามาติดตามกองทัพฝ่ายลาว แต่เหตุการณ์กลับไม่เป็นเช่นดังที่เจ้าอนุวงศ์คาดคิดไว้ ตรงกันข้ามสยามหรือไทยเพิ่งทำข้อตกลงกับทางฝ่ายอังกฤษได้เป็นผลสำเร็จ ทำให้มีเวลาที่จะจัดการกับกองทัพลาวได้ อีกทั้งฝ่ายสยามมีจำนวนทหารและอาวุธที่มากกว่าฝ่ายลาว แถมยังมีหน่วยข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพดีมากด้วยเช่นกัน

ในทัศนะของนักประวัติศาสตร์ไทยและลาวต่างมองเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ที่แตกต่างกันออกไป เหตุการณ์ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ในครั้งนั้น สำหรับไทยอาจถือว่าการก่อการกบฏ แต่สำหรับลาวแล้วนี่คือการต่อสู้เพื่อเอกราช ดังในจดหมายเหตุ พระราชพงศาวดารจะเรียกเจ้าอนุวงศ์ว่า “อ้ายอนุ” และเรียกผู้นำกบฏคนอื่นอย่างดูถูก โดยมีคำว่า “อ้าย” นำหน้าเช่นเดียวกัน ซึ่งความแตกต่างนี้มิใช่เพียงมุมมองทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อความสัมพันธ์ไทย-ลาว อีกด้วย ดังจะขอล่าวถึงในประเด็นต่อไป

3.2) ท้าวสุรนารีวีรสตรีในประเทศไทย

สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ที่ต้องการปลดแอกจากการเป็นเมืองประเทศราชจากไทย เจ้าอนุวงศ์จึงได้ยกทัพมายึดเมืองนครราชสีมา หรือเมืองโคราช ซึ่งเป็นหัวเมืองชั้นเอก ทำหน้าที่ในการดูแลการปกครองของหัวเมืองอีสาน และเมืองประเทศราชให้ปกครองกันเองอย่างปกติสุขนั้น เจ้าอนุวงศ์ได้รับการสนับสนุนจากหัวเมืองอีสานหลายเมือง เช่น เมืองอุบลราชธานี เมืองร้อยเอ็ด เมืองภูเขียว เมืองสีมูม (จตุรัส) และเมืองขุขันธ์ สำหรับเมืองขอนแก่นตอนแรกเข้ากับฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ แต่เมื่อเห็นเจ้าอนุวงศ์เพลี่ยงพล้ำจึงเริ่มเอาใจออกห่าง (จ.ม.ห. ร. 3 จ.ศ. 1187 เลขที่ 5/ข) ส่วนเมืองที่ไม่ยอมเข้ากับฝ่ายเจ้าอนุวงศ์ เช่น เมืองกาฬสินธุ์ เมืองเขมราฐ เมืองชัยภูมิ เมืองภูเวียง เมืองเสียมราฐ เมืองยโสธร แต่ถูกทหารฝ่ายเจ้าอนุวงศ์สังหารหมด (จ.ม.ห. ร. 3 จ.ศ. 1187 เลขที่ 5/ข; จ.ม.ห. ร. 3 จ.ศ. 1189 เลขที่ 6) และเมืองประเภทกรมการเมืองกับเจ้าเมืองมีความเห็นขัดแย้งกัน เช่น เมืองชนบท (จ.ม.ห. ร. 3 จ.ศ. 1189 เลขที่ 4ก)

ผลของการสู้รบกันในครั้งนั้นทำให้ไทยมีวีรสตรี นามว่า “ท้าวสุรนารี” อยู่ด้วย ท้าว

สุนารีมีนามเดิมว่า “โม” หรือ “ม่” เป็นบุตรสาวของนายกิม นางบุญมา ตระกูลผู้ดีเก่าของเมืองนครราชสีมา (โคราช) เกิดเมื่อ พ.ศ. 2314 แผ่นดินสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในวัยเด็กคุณหญิงโมเป็นเด็กหญิงที่มีหน้าตาหมุดจางดงามผู้หนึ่งของเมืองโคราช มีกิริยามารยาทเรียบร้อย วาจ่าอ่อนหวาน และเฉลียวฉลาดทันคน แต่บางครั้งก็ซุกซนไม่แพ้เด็กผู้ชายเช่นกัน ชอบเล่นผาดโผน ได้แก่ ฟันดาบ กระบี่กระบอง เป็นต้น ครั้นเติบโตใหญ่ขึ้นจึงปรากฏว่า คุณหญิงโมนอกจากจะเป็นหญิงสาวที่สวยงามแล้วยังเก่งงานบ้านงานเรือน และเย็บปักถักร้อยไปด้วยกิริยามารยาทที่นุ่มนวลอ่อนหวาน แต่แฝงไว้ด้วยความเข้มแข็ง เด็ดขาดเอาจริงเอาจัง ต่อมาเมื่อคุณโมมีวัยอันสมควรจะออกเรือนได้แล้ว บิดามารดาก็จัดการแต่งงานให้เป็นภรรยาของ “พระยาสุริยเดชะวิเศษฤทธิพิศวิชัย (ทองคำ)” ปลัดเมืองนครราชสีมา เรียกขานกันสั้นๆว่า “พระยาปลัด”

คุณหญิงโมเป็นคนที่มีปฏิภาณไหวพริบดี เพราะนอกจากจะปรนนิบัติดูแลสามี (พระยาปลัด) ในฐานะภรรยาแล้ว คุณหญิงโมก็มีได้อยู่หนึ่งเคย ยังคอยช่วยเหลือแบ่งเบาภาระหน้าที่การงานต่างๆของสามีเท่าที่จะสามารถช่วยทำได้ และด้วยความที่มีคนศรัทธาในตัวคุณหญิงโมอย่างมากนั่นเอง จึงเป็นมูลเหตุที่ทำให้คุณหญิงโมได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ท้าวสุนารี”ในเวลาต่อมา (มานิต หล่อพินิจ, 2536 : 8-9)

กล่าวโดยสรุป เรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์กับการสร้างความหมายความเป็นวีรบุรุษ วีรสตรีของแต่ละวัฒนธรรม กล่าวคือ ในสังคมลาวเจ้าอนุวงศ์ถือว่าเป็นวีรบุรุษ ส่วนในสังคมไทย ท้าวสุนารีถือว่าเป็นวีรสตรี ดังจะขอกล่าวรายละเอียดในประเด็นต่อไป

4. พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว

จากที่กล่าวมาข้างต้น ดังจะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างไทย - ลาวในสมัยอดีต โดยที่ลาวต้องการมีอิสรภาพจากการเป็นเมืองประเทศราชของราชสำนักไทย แม้ว่าในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์จะก่อให้เกิดทัศนคติที่มีความแตกต่างกันระหว่าง 2 ประเทศ คือ ประเทศลาวมีเจ้าอนุวงศ์เป็นวีรบุรุษ ส่วนฝ่ายไทยมีท้าวสุนารีเป็นวีรสตรี

เมื่อคราวปี พ.ศ. 2369 กองทัพทหารลาวเจ้าอนุวงศ์ได้ยกกองทัพมาตีเมืองนครราชสีมา ทำให้เกิดวีรกรรมการต่อสู้กันระหว่างกองทัพเจ้าอนุวงศ์กับชาวเมืองนครราชสีมา มีเรื่องเล่ากันว่าชาวเมืองนครราชสีมา นำโดยคุณหญิงโม (ท้าวสุนารี) ซึ่งเป็นภรรยาปลัดเมืองนครราชสีมา ได้นำชาวเมืองนครราชสีมาต่อสู้กับทหารลาวเวียงจันทน์ ผลการต่อสู้ในขณะนั้นปรากฏว่าทหารลาวตายจนเกือบหมดที่บริเวณสมรภูมิตัดกันคือ ท่งสัมฤทธิ์ (อยู่ในอำเภอยางชุมน้อย จ. นครราชสีมา) ในปัจจุบัน ในครั้งนั้นครัวไทยโคราชได้ตัด

ศิระทหารลาวเวียงจันทน์แล้วโยนทิ้งลงในบ่อน้ำแห่งหนึ่ง มีชื่อเรียกกันว่า “หนองหัวลาว” ศิระของทหารลาวที่ถูกตัดโยนลงไปใ้ในหนองน้ำแห่งนี้ได้ส่งกลิ่นเหม็นคลุ้งไปทั่วบริเวณ จนทำให้กองกำลังของครวัไทยโคราชต้องถอยร่นมาตั้งค่ายอยู่ ณ บริเวณที่ตั้งอนุสรณ์สถาน วีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ในปัจจุบันนี้ นับได้ว่าเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับทหารลาวของเจ้าอนุวงศ์และ ท้าวสุนาริที่เล่าสืบเนื่องกันมาจากปากต่อปาก หรือจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งสืบต่อมา

เหตุการณ์เหล่านี้ยังคงฝังแน่นอยู่ในความทรงจำทั้งของชาวไทยและชาวลาวสืบ ต่อมา ในสังคมของชาวลาวและชาวไทยต่างล้วนแล้วแต่นับถือศาสนาพุทธโดยส่วนมาก ซึ่ง หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามีดังต่อไปนี้คือ 1) ให้ทำความดี 2) ไม่ทำความชั่ว 3) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าเกี่ยวกับทหารของเจ้าอนุวงศ์และ วีรกรรมของชาวไทยโคราชนำโดยท้าวสุนารินั้น อาจจะทำให้มีข้อติดค้างอยู่ในใจของ ทั้งสองฝ่าย จนกระทั่งเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2551 ที่ผ่านมา ณ บริเวณทุ่งสัมฤทธิ์ ได้ มีทั้งพิธีพราหมณ์และพุทธควบคู่กันไป กล่าวคือ

- 1.บวงสรวงย่าโมและย่าบุญเหลือและดวงวิญญาณของวีรชนที่ทุ่งสัมฤทธิ์
- 2.บวงสรวงดวงวิญญาณทหารลาว
- 3.พระเทศนา 1 กัณฑ์ / กล่าวนำโหรสิกรรมระหว่างเชื้อชาติ
- 4.พระสงฆ์สวดอภิธรรมทอดผ้าบังสุกุล
- 5.ถวายภัตตาหาร สังฆทานแด่พระสงฆ์
- 6.กรวดน้ำรับพร
- 7.เสร็จพิธี

เหตุการณ์นี้อาจทั้งช่วงมานานถึงกว่า 180 ปี เพราะที่ผ่านมาองค์ประกอบไม่ครบ จึงทำให้เกิดงานนี้ขึ้นมา ยก ที่สำคัญจะเกิดงานนี้ขึ้นมาได้ต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากทั้ง 2 ฝ่าย จริงๆ กล่าวคือ 1) ต้องมีพระที่มีบารมีและเล็งเห็นถึงความสำคัญ ของงานนี้จริงๆ 2) คนไทยมาร่วมทำบุญ 3) คนลาวมารับวิญญาณกลับ ในการทำบุญครั้งนี้มีความหมายมากกว่าคือ

1.อุทิศบุญกุศลให้ทหารลาวได้รับการจัดการงานศพตามประเพณี ทุกคนที่ตายไป แท้จริงแล้วเป็นพี่น้องเผ่าพันธุ์เดียวกัน เชื้อชาติเขตแดนเป็นสิ่งที่สมมติขึ้นมาภายหลัง ทั้งสิ้น

2.ช่วยเหลือดวงวิญญาณให้พ้นความทุกข์ได้มีกุศลนำทางไป โดยจะเชิญดวง วิญญาณทหารลาวทั้งหมดติดตามองค์พระพุทธรูปแล้วให้ชาวลาวนำขำโขงนำกลับบ้าน เมืองของตน

- 3.เพื่อลดแรงอาฆาตระหว่างเชื้อชาติลงให้เป็นอโหสิกรรมต่อกัน

4.ให้บรรพบุรุษฝ่ายไทยและเมืองโคราชไม่ถูกจองเวรต่อไปอีก

5.เป็นการปลดกรรม เพื่อให้มีความเจริญก้าวหน้าในความร่วมมือของทั้งสองประเทศต่อไป

(www.palungjit.com //ส่งวิญญานทหารลาวตกค้างที่หนองหัวลาว-ทุ่งสัมฤทธิ์กว่า 180 ปี 193004.html เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2555)

การกระทำสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสำเร็จลุล่วงลงไปได้หากไม่ได้รับความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจจากบุคคลทั้งสองประเทศ โดยทั่วไปแล้วตามความเชื่อตามหลักศาสนาพุทธมีความเชื่อว่า หากอีกฝ่ายขอโหรากรรมต่ออีกฝ่ายหนึ่งแล้วได้รับการโหรากรรม คือ ยกโทษให้ต่อการทำผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งได้กระทำต่อตนแล้ว จะทำให้ไม่มีเรื่องติดค้างคาใจต่อกัน ขณะที่ทำพิธีนั้นได้มีเหตุการณ์อัศจรรย์ใจแก่ผู้ประสบพบเห็นในขณะนั้นว่า คณะสงฆ์ได้สวดอภิธรรม บังสุกุลและจัดการฌาปนกิจศพได้ด้วยภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ และกล่าวคำอโหรากรรมระหว่างฝ่ายไทย-ลาว ช่วงเวลานั้นก่อนเที่ยงอากาศร้อนมาก แต่ขณะที่พระสวดอภิธรรม และได้กล่าวเทศนาสั่งถึงงานบุญนี้และชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้อภัยซึ่งกันและกันให้กรรมที่ผ่านมาเป็นอโหรากรรม ฉับพลันมีเมฆดำทะมึนมาพร้อมกับลมพายุหมุน หอบเอาฟางข้าวบริเวณนั้นลอยฟ่องไปวนบนท้องฟ้า บนท้องฟ้ามีนกจากใดไม่ทราบบินเวียนวนไปทั่วท้องฟ้า รวมถึงมีวัวตัวใหญ่วิ่งตรงมาแต่ทางใดวิ่งเข้ามาในพิธี เมื่อทำพิธีเสร็จพระมหาฤทธิชัยได้นำดวงวิญญานทหารลาวส่งต่อให้กับลูกหลานชาวลาวนำไปไว้ที่วัดพูขัณฑ์ เมืองเซกอง ประเทศลาว โดยมีพระพุทธรูปและต้นโพธิ์นำดวงวิญญานทหารลาวกลับสู่บ้านเกิด เมืองนอน

ต่อจากนั้นได้มีการเข้าทรงดวงวิญญานของท้าวสุนทรวิเศษผ่านทางร่างทรงว่า ตนเองไม่ได้ตั้งใจฆ่าทหารลาว เพียงแต่มีความจำเป็นจึงต้องทำลงไป ไม่ทำก็ไม่ได้ ยำขอโทษด้วยนะทุกคน เมื่อกล่าวจบร่างทรงของท้าวสุนทรวิเศษก็สวมกอดตัวแทนลูกหลานจากทางลาว

ดังจะเห็นได้ว่าต้นโพธิ์เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้นไม้แห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าและเป็นที่ยอมรับลูกกันในวันเพ็ญนั้น ไม่นิยมปลูกตามบ้านเรือนทั่วไป จึงถือว่าต้นโพธิ์เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ในการนำดวงวิญญานทหารลาวกลับสู่บ้านเกิดเมืองนอนของตน อีกทั้งต้นโพธิ์เปรียบเสมือนการเริ่มต้นชีวิตใหม่ภายใต้บวรพระพุทธศาสนา คล้ายดังดวงวิญญานทหารลาวที่จะได้เริ่มต้นชีวิตภายใต้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่บ้านเกิดเมืองนอนของตน หากยังมีเรื่องค้างคาใจ หรือมีอโหรากรรมกันแล้ว ก็อาจจะทำให้ไทย-ลาวมีปัญหากระทบกระทั่งกัน ดังเช่น เหตุการณ์สู้รบกันระหว่างทหารไทย-ทหารลาวที่หมู่บ้านร่มเกล้า อำเภอชาติตระการณ์ จ. พิษณุโลก ที่ผ่านมามีเมื่อไม่กี่ปีมานี้ รวมถึงความขัดแย้งระหว่างไทย-ลาวที่มีมาเป็นระยะๆ ดังเช่น เมื่อไม่นานมา

นี้มีผู้สร้างภาพยนตร์ชาวไทยผู้หนึ่งต้องการสร้างภาพยนตร์เรื่องท้าวสุรนารี แต่มีเหตุการณ์อันทำให้ไม่สามารถสร้างภาพยนตร์เรื่องนั้นได้สำเร็จ หรือแม้แต่กระทั่งการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ที่จังหวัดนครราชสีมาเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน ได้มีการสั่งห้ามไม่ให้มีการแสดงเกี่ยวกับวีรกรรมของท้าวสุรนารีในพิธีเปิดกีฬาซีเกมส์ ณ ขณะนั้น เนื่องจากเกรงว่าจะมีเหตุบาดหมางใจกันระหว่างประเทศ

ดังจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์จึงมีลักษณะเป็นพลวัต สืบเนื่องมาจากความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ที่ไทยมีนโยบายที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านบริเวณลุ่มน้ำโขง ซึ่งลาวก็เป็นหนึ่งในประเทศนั้นด้วย จึงส่งผลทำให้ไทย-ลาว มีความร่วมมือกันในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม เป็นต้น ในปี ค.ศ. 2015 ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนจะทำการเปิดประเทศสนองตอบนโยบาย “ประชาคมอาเซียน” จึงทำให้ประเทศต่างๆ ต้องมีความร่วมมือกันในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในไม่ช้า

บทสรุป

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นในเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ในสังคมเมืองโคราชกับพลวัตการสื่อความหมายความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาว นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทและการสื่อความหมายของเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบทบาทและการสื่อความหมายผ่านเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์นี้มีผลต่อการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ เป็นการทำให้ประชาชนในไทย-ลาวมีความสมานฉันท์ร่วมกัน อีกทั้งยังทำให้เห็นความสัมพันธ์ของเรื่องเล่าเจ้าอนุวงศ์กับบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันท่ามกลางกระแสประชาคมอาเซียน



บรรณานุกรม

- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 (ม.ป.ป.). เรื่องปราบเจ้าอนุเวียงจันทน์. จ.ศ. 1187 เลขที่ 5/ข.
ตำราภาษานภาพและสมเด็จพระยา. (2515). พระราชพงศาวดาร รัชกาลที่ 2 เล่มที่
2. กรุงเทพฯ: องค์การค้าคุรุสภา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). วีรบุรุษในวัฒนธรรมไทย. ใน วารสารเศรษฐศาสตร์
ธรรมศาสตร์. 19(3-4) กันยายน-ธันวาคม.
- มยุรี ผ่องพันและผุ่ยพัน เงาสีวัต. (2553). การเมืองเรื่องเพื่อนบ้านและเครือญาติ : ความ
สัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวและไทย. มนิลา.
- มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. (2553). ประวัติศาสตร์ลาว. ผู้แปล จิราภรณ์ วิญญูรัตน์. มูลนิธิ
โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- มานิต หล่อพินิจ. (2536). ประวัติบุคคลสำคัญของไทย ท้าวสุรนารี. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์
การพิมพ์.
- มหาคำ จำปาแก้วมณี และคณะ. (2539). ประวัติศาสตร์ลาว. ผู้แปล สุวิทย์ วีระสาส์วัต.
ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทย
เล่ม 9. กรุงเทพฯ: สยามแมเนจเม้นท์ จำกัด.
- สุเจน กรรพถุทธิ. (2555). ตามรอยเจ้าอนุวงศ์ คลี่ปมประวัติศาสตร์ไทย-ลาว. กรุงเทพฯ:
สารคดี.
- สุวิทย์ วีระสาส์วัต. (2541). ประวัติศาสตร์ลาว. ภาควิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดี คณะ
มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. โครงการวิจัยประวัติศาสตร์สังคมและวัฒนธรรม
ชนชาติไท สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2545). การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทยตั้งแต่รัชกาล
ที่ 4- พ.ศ. 2475. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Muller, G. H. & Williams, J. A. (1985). *Introduction to Literature*. New York: McGraw-
Hill Co.

